

Chřipka, nachlazení

seminář

Chřipka

Definice

Chřipka je vysoce nakažlivé virové onemocnění s náhlým začátkem, horečkou, bolestmi kloubů, svalů, hlavy a postižením dýchacích cest.

Etiologie

Původcem onemocnění je RNA virus ze skupiny ortomyxovirů, vyskytující se ve 3 typech: A, B, C.

Typ A chřipkového viru vyvolává epidemie a pandemie, typ B jen menší ohraničené epidemie a typ C pouze sporadická onemocnění.

Chřipka

Virus chřipky se vyskytuje ve třech odlišných typech, označované jako A, B a C. Typy A a B nejčastěji infikují člověka. Chřipkové viry typu A vyvolávají onemocnění i u některých zvířat, zatímco chřipkové viry typu B infikují výhradně člověka. Viry typu A i B každoročně podlehnou mírným genetickým mutacím. Po 20 až 30 letech dochází k zásadním změnám antigenů chřipkového viru typu A, což bývá důvod vzniku pandemií a velkých epidemií.

Chřipka

Klinický obraz

Začíná náhle horečkou, pocitem mrazení, intenzivními bolestmi hlavy, očních bulbů, bolestmi svalů, kloubů a únavou. Častý bývá kašel, který je zprvu suchý, bolestivý, dráždivý, později jako volný katarální kašel s mírnou expektorací. Sekret je zpočátku bezbarvý, později nažloutlý (malé děti vykašlávají své sputum jen vzácně).

Příznaky ustupují při nekomplikovaném průběhu do 5 – 7 dnů, únava však může přetrvávat déle.

Chřipka

Léčebný postup

1. klid na lůžku a symptomatická léčba
2. při bolestech hlavy a svalů analgetika
3. při horečce antipyretika
4. antitusika při dráždivém kašli
5. dostatek vitaminů, zejm. C a dostatek tekutin.

6. k léčbě a profylaxi chřipky A i B lze použít i antivirotikum typu inhibitoru neuraminidázy – topicky působící inhalační preparát zanamivir (Relenza) nebo orální preparát Oseltamivir (Tamiflu).

Chřipka - léčba

Oseltamivir (Tamiflu tbl.; inj.)

Indikace

Léčba chřipky u pacientů (starších 1 roku), u kterých se projeví příznaky typické pro chřipku v době jejího výskytu v populaci. Účinnost přípravku byla prokázána v případě, že léčba byla zahájena během 2 dnů po nástupu příznaků.

Léčba

75 mg (1 tobolka) 2krát denně po dobu 5 dnů

Chřipka - léčba

Zanamivir (Relenza inh. plv.)

Indikace

Léčba a profylaxe chřipky typu A a B u dospělých, mladistvých a dětí od 12 let.

Léčba

2 inhalace (10 mg) 2krát denně po dobu 5 dnů. Maximálního efektu léčby se dosáhne podáním přípravku při prvních příznacích chřipkového onemocnění, nejlépe v průběhu prvních 2 dnů.

Chřipka - vakcíny

Agrippal S1 (subjedn.)

Begrivac (split.)

Fluarix (split.)

Influvac (subjedn.)

Vaxigrip (split.)

Fluad (subjedn.) - indikace: u osob starších 65 let (obsahuje adjuvans - zvyšující protilátkovou odpověď)

Chřipka - vakcíny

Subjednotkové vakcíny jsou složeny jen z určitých vakcinačních antigenů chřipkového viru, tj. z neuraminidázy a hemaglutininu, zatímco splitové vakcíny tvoří obvykle rozštěpené viry chřipky.

Oba typy očkovacích látek jsou připravovány ze dvou typů chřipky, z typu A a typu B. Vzhledem k tomu, že dochází ke genetické mutaci obou typů virů chřipky, producenti vakcín připravují očkovací látky z výrobních kmenů virů chřipky geneticky podobných či totožných s kmeny každoročně vyhlášenými SZO, které se zpravidla geograficky odlišují.

Chřipka - vakcíny

Způsob podání:

Vakcína se podává intramuskulárně, nejčastěji do deltoidní oblasti.

Stejně jako u všech přípravků biologické povahy nelze vyloučit projev přecitlivělosti vůči některé ze složek vakcíny, a proto je třeba mít při očkování k dispozici adrenalin v ředění 1:1.000 nebo kortikosteroidy pro snížení projevů těchto reakcí vzniklých bezprostředně po očkování. Z tohoto důvodu by měla být očkováná osoba pod dohledem lékaře 30 minut po aplikaci vakcíny.

Chřipka - vakcíny

Vakcíny proti chřipce mají obvykle dobu použitelnosti 12 měsíců, jsou-li skladovány v lednici v neporušeném obalu při teplotě od +2 C do +8 C.

Vakcínu je nutné chránit před světlem.

Vakcína by měla být před aplikací důkladně protřepána a opticky zkontrolována na přítomnost cizorodých částic.

Vakcína musí být spotřebována do 8 hodin po jejím vybalení z vnitřního obalu.

Chřipka - vakcíny

Kontraindikace

Osoby s akutním horečnatým onemocněním nesmí být očkovány minimálně do 2 týdnů po úplném vyléčení.

Známé těžké alergické reakce (např. na vaječné bílkoviny) na alespoň jednu ze složek vakcíny jsou kontraindikací pro očkování proti chřipce.

Pokud po imunizaci dojde ke vzniku komplikací, pak imunizace další dávkou téže vakcíny je kontraindikována do té doby, dokud nejsou vyjasněny příčiny této komplikace.

1. trimestr (nebo 1. polovina) těhotenství je kontraindikací pro očkování vůči chřipce, ve 2. a 3. trimestru je toto očkování možné, zejména tehdy, pokud se předpokládá, že těhotná žena bude vytavena možnému riziku nákazy během epidemie chřipky, zejména u zdravotně stigmatizovaným.

Chřipka - vakcíny

Úhrada ze zdravot. pojištění - částečná úhrada

- osobám nad 65 let
- se závažným chronickým respiračním a kardio-
vaskulárním onemocněním
- s diabetes mellitus a jiným metabolickým onemocněním
- s cystickou fibrózou, chronickou renální insuficiencí,
chronickou anémií
- s vrozenou nebo získanou poruchou imunitního
onemocnění (např. HIV infekce, léčba imunosupresivy,
cytostatiky nebo vysokými dávkami kortikoidů,
radioterapie apod.)

Bolest v krku

„Bolest v krku“ je bolest lokalizovaná do oblasti horních polykacích cest resp. dýchacích cest – hltanu, vchodu do hrtanu, hypofaryngu a proximální části jícnu, resp. je do těchto partií přenesená. Obvykle způsobuje obtíže při polykání.

- Diagnostika
- charakter bolesti + doba jejího trvání
  - okolnosti jejího vzniku a zhoršování
  - doprovodná symptomatologie
  - dušnost
  - teplota
  - zduření krčních mandlí

Bolest v krku

Na co se zeptáme:

Jaký je charakter bolesti?

Jak dlouho bolest trvá?

Okolnosti vzniku bolesti v krku.

Zhoršuje se ?

Jaké jsou doprovodné symptomy?

Je přítomna hypertermie?

Je viditelné zduření na krku?

Jaké byly pokusy o samoléčbu?

Bolest v krku

Kdy odeslat k lékaři:

Pacient nemůže přijímat potravu a má problémy i s příjmem tekutin.

Bolest trvá déle než tři dny a je doprovázená vysokými horečkami.

Bolest u dětí je doprovázena horečkami a trvá déle než dva dny.

Zarudnutí v krku je viditelně rudé, případně je viditelný bílý plak, nebo jsou „zduřené“ mandle.

U malých dětí je velmi nebezpečná epiglottitis!

Bolest v krku - léčba

Akutní bakteriální zánětlivá onemocnění jsou indikována k léčbě antibiotiky dle citlivosti. V empirická antibiotické léčbě angín je stále jako lék první volby doporučován V-Penicilin, makrolidová antibiotika jsou indikována pouze při kontraindikaci léčby betalaktamovými antibiotiky (alergie), jelikož v současnosti je zaznamenána vyšší rezistence patogenů způsobujících angínu na makrolidová antibiotika.

Bolest v krku - léčba

Kloktadla

- salinická

- **Vinentka** (min. voda, spray, pastilky)
- „**práškové**“ (magistraliter příprava)

- s obsahem jódu

- **sol. jodi glycerolica**
- **iodopovidonum**

Jox sol. - nutno znát způsob užívání (ředí se v poměru 1:20 nebo 1:40 pitnou vodou, tj. 2,5-5 ml podle přiložené odměrky nebo 1/2-1 kávovou lžičku do 100 ml vody).

Betadine sol. - používá se 10 % koncentrace

Bolest v krku - léčba

Kloktadla

- hexetidin (*Stopangin sol.*) - používá se neředěný
- „*Kutvirtovo kloktadlo*“ - magistraliter příprava, obsahuje formaldehyd, ředění - 20 kapek do sklenice vody
- 3% roztok peroxidu vodíku
- benzydaminu hydrochl. (*Tantum verde sol.*) - používá se neředěný

Bolest v krku - léčba

Speje

- hexetidin (*Stopangin spray*)
- benzydaminu hydrochl. 0,15% (*Tantum verde spray*)
- benzydaminu hydrochl. 0,3% (*Tantum verde forte spray*)
- iodpovidonum (*Jox spray*)

Bolest v krku - léčba

Spreje

- fusafungin (*Bioparox sprej*)
  - antibiotikum k lokální terapii
  - vhodný u silnějších bolestí (způsobených bakteriální infekcí)
  - aplikuje se čtyřikrát denně do dutiny ústní

Bolest v krku - léčba

Pastilky

- s obsahem látky s desinfekčním účinkem

chlorhexidin (*Septofort*)

aminotridecain adipát (*Septisan*)

dichlorbenzenmethanolium + amylmetacresolum (*Strepsils*)

benzydamin hydrochl. (*Tantum verde P*)

dichlorbenzenmethanolium + amylmetacresolum + menthol (*Neo Angin*)

hexylresorcinolum + benzalkonii chloridi (*Coldrex proti bolesti v krku*)

- obsahující navíc lokální anestetikum

chlorhexidin + tetracain (*Drill*)

dichlorbenzenmethanolium + amylmetacresolum + lidocain (*Strepsils plus*)

benzoxonium chlorid + lidocain (*Orofar*)

Chlorhexidin + benzokain (*Hexoraletten*)

Bolest v krku - těhotenství

ANO

- lze doporučit tridekanamin adipát (Septisan pastilky), chlorhexidin (Septofort pastilky)
- vhodný a u silnějších bolestí často používaný je fusafungin (Bioparox sprej)
- salinická kloktadla (Vincentka, práškové kloktadlo)

NE

- vyhýbat se přípravkům obsahujícím lokální anestetikum (Drill pastilky, Strepsils plus pastilky, Orofar pastilky, Septotele)
- nesmí se používat přípravky s jodovaným povidonem (Jox, jodglycerin)
- přípravky obsahující šalvěj

Rhinitis

Rhinitis - zánětlivé onemocnění dutiny nosní.

- svědění v nose a kýchání
- zduřená nosní sliznice
- výtok z nosu

Rýma - alergická (celoroční, sezónní)

- infekční (bakteriální x virové)
- ostatní (např. iatrogenní, idiopatické - teplo \ zima)

„Léčba“ rýmy - dekonjescence

- jakýmkoliv místním přípravkům (nosní kapky, spreje) se dává přednost před celkovou léčbou (tablety)
- přípravky by se neměly používat déle než 1 týden
- přípravkům se musí vyhnout pacienti se zvýšeným krevním tlakem!
- nosní spreje se obecně pokládají za vhodnější a šetrnější než nosní kapky
- všechny přípravky vysušují nosní sliznici, i když občas je v reklamě uváděn opak!

„Léčba“ rýmy - dekonescence

xylomethazolin (*Olynth, Otrivin*)

oxymethazolin (*Nasivin*) - pro kojence 0-1 rok

- pro děti 1-7 let

- pro dospělé

nafazolin (*Sanorin*)

dimetinden + fenylefrin (*Vibrocil*)

carbethopendecinium brom. (*Mukoseptonex*) - pouze desinfekč. účinek

carbethopendecinium. brom. + efedrin (*Mukoseptonex E* - pouze Rp.)

Sinusitis

Sinusitida patří k častým onemocněním populace. Podle amerických statistik 16 % veškeré populace prodělá sinusitidu aspoň jedenkrát ročně

Jako sinusitis je označován zánět slizniční výstelky vedlejších dutin nosních. Zánět sliznice VND je v různém stupni přítomný téměř u každého zánětu sliznice nosní dutiny (rhinosinusitis).

Častější je virového původu - její průběh je mírnější.

Sinusitidy s vážnějším průběhem jsou bakteriálního původu.

Sinusitis

Patofyziologie

Nejvýznamněji přispívá k rozvoji sinusitidy selhání normálního transportu hlenu a snížená ventilace dutiny. Uzávěr vývodů VND vzniká buď edémem sliznice nebo v důsledku anatomických abnormalit. Otok sliznice vývodu je podmíněn zánětlivými změnami při virové a bakteriální infekci, někdy se podílí též hyperreaktivita nosní sliznice a alergie. Výše uvedené změny vedou ke stagnaci sekretu, oblenění pohybu řasinek sliznice, poklesu pH a snížení oxygenace uvnitř dutiny, což vytváří ideální živnou půdu pro růst bakterií. Akutní bakteriální sinusitida nejčastěji nasedá na virovou infekci dýchacích cest. Asi 70 % případů akutní bakteriální sinusitidy u dětí i dospělých zapříčiňuje *Streptococcus pneumoniae* a *Haemophilus influenzae*.

Sinusitis

Typickým příznakem akutní sinusitidy je:

- *dvoufázový průběh nemoci z nachlazení (pacient onemocní nemocí z nachlazení, začne se zlepšovat a asi po 7-14 dnech se obtíže vrací)*

- *bolest hlavy zhoršující se při předklonu*
- *bolest zubů horní čelisti*
- *hnisavý výtok z nosu a ztížená nosní průchodnost*
- *porucha čichu, huhňavost*
- *kašel, celková únava,*
- *zvýšená teplota*
- *snížená schopnost k duševní práci (nazální aprosexie),*
- *nedostatečná odpověď na léčbu dekonjestivy.*

Sinusitis - léčba

1. Klidový režim

2. Antibiotická léčba – antibiotikem první volby je Amoxicilin a Biseptol, antibiotikem druhé volby jsou chráněné širokospektré peniciliny (amoxicilin + kys. klavulanová) a cefalosporiny. Průměrná doba léčby je 10 dní.

3. Podpůrná léčba směřuje ke zlepšení funkce respiračního řasinkového epitelu a dekonjesci sliznice. K tomu slouží nosní kapky působící dekonjesci a anemisasi a perorální dekonjestiva (Clarínase, Disophrol aj.).

4. Dále bývá doporučováno reflexní prohřívání paží nebo dolních končetin ve vodní lázni o teplotě 45°C po dobu 30 min. Nahřívání nosních dutin teplem se provádí obvykle až ve stadiu hojení.

Kašel - léčba

Antitusika - těhotenství

- lze použít dextromethorphan (obsažen v přípravku *Humex sirup*, *Robitussin antitusikum sirup*)
- kodein je považován v této indikaci také za bezpečné léčivo
- přípravky s obsahem butamirátu (*Tussin*, *Sinecod*) lze krátkodobě používat s výjimkou I. trimestru, kdy jejich podání kontraindikováno
- u ostatních léčiv neexistuje dostatek zkušeností a výrobci je nedoporučují pro těhotné ženy

Expektorancia - těhotenství

ANO

Při závažnějších projevech kašle a silném zahlenění představuje poměrně bezpečnou variantu léčby podávání acetylcysteinu (*ACC long, ACC 200, NAC AL 600*)

Na doporučení lékaře lze po omezenou dobu užívat také přípravky obsahující bromhexin, ambroxol (*Mucosolvan, Bromhexin, Halixol*)

NE

Naopak guajfenesin (např. *Codrex broncho sirup, Guajacuran tbl.*) se nesmí používat v prvním trimestru a nedoporučuje se ani v dalších obdobích těhotenství